

- *Này Bửu-Tịch ! Cõi của các loại chúng sanh, tức là cõi của Phật, của Bồ-tát. Vì sao ? Vì bậc Bồ-tát hay tùy theo chỗ giáo hóa tất cả chúng-sanh mà chứng lấy cõi Phật. Tùy theo căn-cơ trình-độ của tất cả chúng sanh, mở ra các phương tiện để dần-dắt chúng-sanh nhập vào trí huệ Phật, ấy là chứng lấy cõi Phật. Tùy theo căn-cơ trình-độ của chúng sanh, mà dùng các phương tiện dựng khai thị nhập vào căn trí Bồ-Tát, đó là chứng lấy cõi Phật.*

Vì sao ? Sở-dĩ Bồ-tát chứng được cõi thanh-tịnh, là vì lợi ích cho chúng-sanh vậy. Thí-dụ như một người kia muốn kiến-trúc ngôi nhà, cần phải có miếng đất trống và nền móng vững vàng. Trong khi ấy, khởi công mới không có vật gì làm chướng ngại, nhưng cũng chẳng phải kiến trúc chỗ không không mà được. Bậc Bồ-tát cũng thế, vì muốn thành-tựu cho chúng-sanh mà nguyện chứng cõi Phật, muốn chứng cõi Phật chẳng phải tận đến chốn xa xăm thanh vắng hay là chỗ không không (chỗ hư vô-tịch-diệt) mà thành công được.

Này Bửu-Tịch ! Ông phải biết rằng lòng thẳng là Tịnh-độ của Bồ-tát. Bởi vậy cho nên khi Bồ-tát thành Phật, những chúng-sanh nào có lòng thẳng, đều sanh về cõi ấy.

Này Bửu-Tịch ! Lòng sâu dày là Tịnh-độ của Bồ-tát. Bởi vậy cho nên khi Bồ-tát thành Phật, những chúng-sanh nào có công-dức đầy đủ đều sanh về cõi ấy.

Này Bửu-Tịch ! Tâm Đại-thừa là Tịnh-độ của Bồ-Tát. Bởi vậy cho nên khi Bồ-tát thành Phật, thì những chúng-sanh nào đủ căn trí Đại-thừa đều sanh về cõi ấy. Nhân đến lâm bồ-đề là Tịnh-độ của Bồ-tát ; bử-đhi, tri-giới, nhân-nhục, linh-lấn, thiên-dinh, tri-huệ là Tịnh-độ của Bồ-tát. Từ vô lượng tâm là Tịnh-độ của Bồ-tát. Từ nhiếp pháp là Tịnh-độ của Bồ-tát. Phương-tiện là Tịnh-độ của Bồ-tát. Ba mươi bảy đạo phẩm là Tịnh-độ của Bồ-tát. Lòng hồi hướng là Tịnh-độ của Bồ-tát. Mười điều lành là Tịnh-độ của Bồ-tát.

Này Bửu-Tịch ! Như thế thì ông biết rằng, Bồ-tát theo lòng thẳng mà khởi hạnh, theo chỗ khởi hạnh mà được tâm sâu dày, theo cái lòng sâu dày mới điều phục được ý thức. Theo ý thức đã điều phục mới y theo lời nói mà tu-hành, mà hồi-hướng, tùy chỗ hồi-hướng mà bày ra các phương-tiện. Theo các phương tiện mới thành tựu dựng chúng-sanh, theo chỗ thành tựu của chúng-sanh, tức là cõi Phật thanh-tịnh, theo cõi Phật thanh-tịnh, thì nói pháp thanh tịnh, theo chỗ nói pháp thanh tịnh thì trí huệ thanh tịnh. Theo trí huệ thanh tịnh thì tâm cũng tịnh, tùy theo cái tâm tịnh thì tất cả công đức đều được thanh tịnh.

Bởi vậy cho nên, Bửu-Tịch này ! Bồ-tát muốn được cõi Tịnh-độ, thì phải tịnh cái tâm của mình, theo chỗ tịnh tâm ấy, tức là cõi Tịnh-độ của Phật vậy.

238. V. Theo lời nói trên đây, có nhiều chỗ tôi không hiểu. Trước hết tôi muốn biết vô đầu Phật nói : *Cõi của các loại chúng sanh, tức là cõi của chư Phật, của chư Bồ-tát... chỗ đến chỗ mà Phật thí dụ cất nhà cần phải có đất trống mới khởi sự chường ngại, nhưng cũng chẳng phải cất chỗ không mà được.* Mấy lời trên đây là ý nghĩa gì, nhờ ông giải thích ?

Đ. Mấy lời nói ấy có hai ý nghĩa : ý nghĩa thứ như thuộc về sự tương, là nói cõi của chúng-sanh đang ở đây, là cõi Phạm Thánh đồng-cư Tịnh-độ. Cõi này bốn bậc thánh như Phật, Bồ-tát, Duyên-giác, Thinh-văn ở chung lộn với chúng-sanh để tu hành và giáo hoá. Ai thấp thì tu thêm, ai cao thì đứng ra giáo-hoá chúng-sanh, bởi vậy mới nói : *Cõi của chúng-sanh, tức là cõi của chư Phật, chư Bồ-tát.* Vì vậy mới gọi là cõi Phạm Thánh đồng cư Tịnh-độ.

Ý nghĩa thứ nhì là nói về lý tánh, tức là nói về duy-tâm Tịnh-độ. Muốn thực hiện theo duy tâm Tịnh-độ, nghĩa là muốn thực hiện cõi Tây-phương tại lòng mình, thì nên biết rằng : *lòng mê muội là chúng sanh, lòng giận hờn là chúng sanh, lòng ích kỷ hại nhân là chúng sanh v v ...* Chúng ta có vô số chúng sanh trong lòng, những chúng-sanh ấy ở chung với Phật, với Bồ-tát, tức là giác tánh của mình (!). Hiểu như thế, thì chúng ta phải dùng các phương tiện dựng tu tập, dựng dần-dắt những chúng-sanh ấy nhập vào trí-huệ Phật, gọi là chứng lấy cõi Phật. Cái lý này cũng như người tu về Thiên-Tông, dùng tánh Phật độ tánh chúng sanh vậy.

Thấp hơn Phật là bậc Bồ-tát, cũng chứng lấy duy-tâm Tịnh-độ, vì lẽ ấy câu kệ đó nói : *Tùy theo căn-cơ trình-độ của chúng sanh lòng mình, mà dùng các phương tiện dựng khai thị, nhập vào căn trí Bồ-tát ; đó cũng gọi là chứng lấy cõi Phật.*

Muốn chứng lấy cõi Phật theo lời nói trên đây, Phật bèn đưa ra một cái ví-dụ hết sức thiết-thực và nhiệm mầu mà ít có người hiểu chỗ dụng ý của Phật : Nếu muốn chứng lấy cõi Phật, tức là cõi Tịnh-độ duy tâm, thì phải dẹp tất cả chúng-sanh nơi lòng mình cho trống, (đất là tâm, đất trống là tâm chân không) nhiên hậu mới có thể cất nhà, mới có thể rước Phật về làm chủ nhà ấy được.

Tại sao phải dẹp tất cả chúng-sanh nơi lòng mình, mới vào nhà Như-lai được ? (tức là rước Phật về làm chủ nhà). Bởi vì nếu để y nguyên chúng-sanh nơi lòng mình, thì chúng sanh làm trở ngại, làm sao cất nhà mới và rước Phật về làm chủ. Vì lẽ ấy, Phật mới thí-dụ phải cất nhà chỗ trống.

(1) Đa số chúng tử mê lầm, (tức là đa số chúng sanh) chung lộn với Phật, (chơn tâm) làm ra thức a-lại-da.